

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

Пояснювальна записка
до дипломного проекту
магістра
на тему

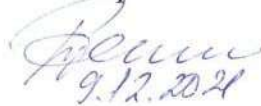
**«ДУХ ЛІСУ» І ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ СТИЛІЗУВАТИ ПОРТРЕТНЕ ЗОБРАЖЕННЯ**

*Текст містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають – посилання на відповідне
джерело*

Виконала: Шарига Анна Олегівна,
студентка 2 курсу, 20 МГ ОМ групи
напряму підготовки (спеціальності)
023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація

Керівник: Руденко І. В., кандидат
педагогічних наук, доцент кафедри
образотворчого мистецтва
Національного педагогічного
університету імені
М. П. Драгоманова

9.12.2021

Рецензент: Кириченко І. М., доцент кафедри
графічних мистецтв НАОМА,
заслужений працівник культури
України

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого мистецтва
Освітньо-кваліфікаційний рівень **магістр**
Напрямок підготовки **02 Культура і мистецтво**
Спеціальність **023 Образотворче мистецтва, декоративне мистецтво,
реставрація**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
професор Шевчук О. Л.

“20” жовтня 2020 року

**ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ СТУДЕНТА**

Шариги Анни Олегівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту): «Дух лісу» і формування вмінь студентів закладів вищої освіти стилізувати портретне зображення керівник роботи (проекту): Руденко І. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом від “20” жовтня 2020 року №3

2. Строк подання студентом роботи (проекту) “15” листопада 2021 року

3. Вихідні дані до роботи (проекту): виконано новий авторський твір – стилізоване портретне зображення «Дух лісу», робота виконана у техніці олійного живопису, розроблена методика навчання студентів закладів вищої освіти.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

4.1 Визначити технологічні особливості стилізації портретного зображення;

4.2 Простежити динаміку процесу та всі нюанси стилізації портрету;

4.3 Запропонувати форми роботи та завдання на стилізацію портретного зображення на заняттях з творчих дисциплін студентів закладів вищої освіти

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Полотно льон середнє зерно 80x100 см, підрамник

6. Консультанти розділів роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1.	Руденко І. В., к.п.н., доцент	20.10.2020	15.11.2021
2.	Руденко І. В., к.п.н., доцент	20.10.2020	15.11.2021

Руденко І. В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Затвердження теми дипломного проекту	Вересень 2020	Вик.
2.	Збір теоретичного, практичного та творчого матеріалів до дипломного проекту	Жовтень 2020	Вик.
3.	Затвердження ескізів дипломного проекту	Жовтень 2020	Вик.
4.	Творча робота над дипломним проектом	Вересень 2021	Вик.
5.	Формулювання висновків дипломного проекту	Жовтень 2021	Вик.
6.	Попередній захист проекту	Листопад 2021	Вик.

7. Дата видачі завдання 20 жовтня 2020 р.

Студент *А. Шарига*
(підпис)

А. О. Шарига
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту)

І. В. Руденко
(підпис)

І. В. Руденко, к.п.н., доцент
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломної роботи (проекту) і контролю за ходом роботи з боку кафедри і директора інституту (декана факультету).
2. Розробляється керівником дипломної роботи (проекту).
Видається кафедрою.
3. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ

Направляється студентка Шарига А. О.
(прізвище та ініціали)
до захисту дипломної роботи (проєкту)
за напрямом підготовки **02 Культура і мистецтво**
спеціальністю **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,**
реставрація
на тему: «Дух лісу» і формування вмінь студентів закладів вищої освіти
стилізувати портретне зображення «»

Дипломний проєкт і рецензія додаються.

Декан Факультету _____ проф. Олефіренко Т. О.

(підпис)

Довідка про успішність

Шарига А. О.

(прізвище та ініціали студента)

за період навчання на педагогічному факультеті з 2020 року до 2021 року
повністю виконала навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з
таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно 76,47 %, добре 23,53 %, задовільно 0 %;

шкалою ECTS: A 76,47 %; B 17,65 %; C 5,88 %; D 0 %; E 0 %.

Секретар факультету

А. Олександрів
(підпис)

Александров А. О.
(прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи (проекту)

Студентка

Марина Анна Сидіва в основному
працювала над часткою виконавчих
етапів роботи над дипломною
роботою.

Робота завершена, захищує на тери-
торії свого та своїх дітей зазначає
до захисту й присвоєння кваліфікації
магістра образотворчого мистецтва

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

“ 9 ” грудня 20 21 року

Висновок кафедри про дипломну роботу (проект)

Дипломний проект розглянуто.

Студент

Марина А.О.

(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даного проекту в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

образотворчого мистецтва _____ професор О. Л. Шевнюк

Примітки:

1. Зазначаються дані щодо навчальних досягнень студента за період навчання у вищому навчальному закладі, висновок керівника дипломної роботи (проекту) та висновок кафедри про дипломну роботу (проект).

2. Формат бланка А5 (148×210 мм), 2 сторінки.

ВІДГУК НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Шарини Анни Олександрівни

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності одягостворення мистецтво, декоративне мистецтво, ресшавранд
ОКР магістр

Тема дипломної роботи "Дух часу" і творчання вмінь створення закладів вищої освіти стимулювання портрета людини

Матеріали полотно, олійні та акрилові фарби.

1. Актуальність теми полягає в тому, що набагато менше уваги приділяють створенню суб'єктивних об'єктів одягостворення, їх створюються на основі творчого мислення набагато стимулювання людини та засвоєння прийомів створення мистецтва на закладі вищої освіти.

2. Позитивні якості роботи Запропоновані сконтимовані завдання зі стимулювання портрета людини; запропоновані стилізовані портрети К. Клімента, А. Мухи, як основи для створення авторського стимулювання портрета "Дух часу"

3. Практична цінність висновків і рекомендацій полягає в розробці рекомендацій щодо поліпшення викладацької методики набагато стимулювання портрета людини, доповнення програми на іншому методичному матеріалі.

4. Наявність недоліків Мало використано уривки тематологічного процесу власної композиції стимулювання людини. Недостаток в одній частині лінійності. При перекошенні ескізу в натуральний величину порушилась пропорційність створення.

4. Загальна оцінка роботи Магістерський проект заслуговує на позитивну оцінку і може бути доцільним до застосування.

Науковий керівник Руденко Т.В., канд. пер. наук, доцент кафедри одягостворення, методологічного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова

Шарини

(підпис)

«29» листопада 20 21 р.

Руденко Т.В.

(прізвище, ініціали)

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Шариги Анни Олегівни

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація**

ОКР **магістр**

Тема дипломної роботи:

«ДУХ ЛІСУ» І ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТИЛІЗУВАТИ ПОРТРЕТНЕ ЗОБРАЖЕННЯ

1. Висновок про ступінь відповідності виконаної роботи дипломній кваліфікації і профільюючій спеціальності

Робота виконана на достатньому фаховому рівні і відповідає рівню кваліфікації магістра з профільюючої спеціальності «023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

2. Перелік позитивних якостей роботи (з виділенням елементів творчості)

У науково-практичній роботі розроблено та обґрунтовано методичні засади організації навчально-виховної діяльності зі стилізування портретного зображення в закладах вищої освіти.

Виконано великий обсяг підготовчої роботи, що дозволило зробити відповідні практичні та теоретичні висновки щодо художніх і технологічних її аспектів.

У практичній роботі дипломантка показала високий рівень володіння технікою стилізації, раціонально організувала простір полотна, побудувала виразну композицію, знайшла доречну манеру виконання. Взятиши за основу композиції стилізовано переосмислений образ, вибравши доцільний колорит, студентка створила самобутню роботу, що може прикрасити будь-який інтер'єр.

Знання та досвід, отримані в процесі виконання дипломного проекту, поза сумнівом знадобляться в роботі майбутньому педагогу та художнику.

3. Перелік основних недоліків роботи

Серед недоліків теоретичної роботи можна назвати незначні синтаксичні та стилістичні помилки. В практичній роботі досить спрощена кольорова гама. Зауваження не суттєві і не впливають на загальне позитивне сприйняття.

4. Загальна оцінка роботи *Робота виконана на достатньому рівні і заслуговує позитивної оцінки.*

5. Висновок про можливість присвоєння випускнику кваліфікації

Магістерська робота Шариги Анни «ДУХ ЛІСУ» І ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТИЛІЗУВАТИ ПОРТРЕТНЕ ЗОБРАЖЕННЯ може бути представленою до захисту, а студентка заслуговує присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Рецензент

(підпис)

Кириченко І. М.

(прізвище, ініціали)

Доцент кафедри графічних мистецтв НАОМА, заслужений працівник культури України

(вказати вчений ступінь, наукове звання, посада та місце роботи)

« 17 » листопада 2021 р.

Довідка
про результати антиплагіатної перевірки магістерської роботи

Комісією з академічної етики факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова здійснено перевірку магістерської роботи на тему: «Дух лісу» і формування вмій студентів закладів вищої освіти стилізувати потретретне зображення студентки (та) 2 курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація **Шариги Анни Олегівни** щодо дотримання норм академічної етики.

За результатами аналізу роботи та аналізу звіту подібності, який було згенеровано системою виявлення збігів/ідентичності/схожості компанії UNICHECK, комісія дійшла до наступного висновку (*вибрати один з варіантів*):

1) Комісією не виявлено академічного плагіату. Дана магістерська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

2) *Комісією частково виявлені текстові запозичення – 5,44%, а саме порушення процедури самоцититування статті автора у фаховому науковому виданні за темою кваліфікаційної роботи. Дана магістерська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.*

3) Комісією виявлено академічний плагіат (обґрунтування факту академічного плагіату додається). Дана магістерська робота не може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

4) Інше

Голова комісії

Секретар комісії

Матвієнко О.В.

Шулигіна Р.А.

Дата 25.11.2021р.

Ім'я користувача:
Матвієнко Олена Валеріївна

Дата перевірки:
22.11.2021 19:42:33 EET

Дата звіту:
22.11.2021 20:46:07 EET

ID перевірки:
1009300346

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
95448

Назва документа: Шарига А

Кількість сторінок: 34 Кількість слів: 7383 Кількість символів: 57697 Розмір файлу: 195.50 KB ID файлу: 1009326212

5.44% Схожість

Найбільша схожість: 2.14% з Інтернет-джерелом (<http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/47dec2020/34.pdf>)

3.54% Джерела з Інтернету 2 Сторінка 36

1.91% Джерела з Бібліотеки 2 Сторінка 36

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

Не знайдено жодних посилань

3.06% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 1%)

2.23% Вилучення з Інтернету 125 Сторінка 37

1.44% Вилученого тексту з Бібліотеки 151 Сторінка 38

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 1

Приблизна кількість результатів: 4 (0,69 с)

Розмір зображення:
960 × 1280

Не знайдено інших розмірів цього зображення.

Схожий пошуковий запит: **fine arts**

<https://en.wikipedia.org/wiki/> **Перекласти цю сторінку**

Fine art - Wikipedia

Historically, the five main **fine arts** were painting, sculpture, architecture, music, and poetry, with performing arts including theatre and dance. In practice, ...

<https://context.reverso.net/английский-русский/fine...>

Перевод "fine arts" на русский - Reverso Context

A lover of **fine arts** and especially sculpture, Cardinal Riario's artistic choices foreshadow the arrival of High Renaissance in Rome.

Візуально подібні зображення

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТИЛІЗУВАТИ ПОРТРЕТНЕ ЗОБРАЖЕННЯ	6
1.1. Основи стилізації портретного зображення	6
1.2. Технологічний процес створення творчої стилізованої роботи	12
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТИЛІЗАЦІЇ У ПРАКТИЧНІЙ І ТВОРЧІЙ РОБОТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	16
2.1. Мета і зміст навчання стилізації портретного зображення на заняттях образотворчого мистецтва в закладах вищої освіти.	16
2.2. Форми і методи навчання студентів стилізації портретного зображення в закладах вищої освіти.	21
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	31
ДОДАТКИ	35

ВСТУП

Образотворче мистецтво так само як і інші прояви цілеспрямованої життєдіяльності людини має досить пряме відношення до дійсності. Ще з давніх часів творча діяльність художників, вся їх спадщина та надбання були і є спрямовані саме на створення самостійної сутності об'єктів зображення, відтворення їхніх зовнішніх і внутрішніх образних знань та проявів в мистецтві як в загальному значенні [22].

Сутність завдання полягає в тому, щоб виділити найголовніші аспекти стилізації портретного зображення, помилки, які можуть стати на шляху в кожного, хто починає роботу над стилізацією портрету, не знаючи яких правил дотримуватися, а які можна обійти на користь успішного результату.

Інформацію про стилізовані портрети знаходимо у працях М. Бядової [1], К. Ділдзіяна [5], Т. Костенко [8], Р. Паранюшкіна [14], К. Стародуб [20], О. Чернишова [23], М. Яковлєва [29], М. Яремківа [30] та інших.

Зміст навчання стилізації портрету розкрито І. Руденко та В. Трушем у програмі «Олійний живопис». Але програма присвячена комплексному вивченню живопису і в ній є тільки декілька завдань на стилізацію.

Надхнення для створення стилізованого портрету «Дух лісу» надали твори Альфонса Мухи та Густава Клімта. Їх аналіз уможливив дійти згоди, що саме в стилізованих портретах виражається глибина почуттів через нестандартну академізму манера написання портретів та фігур.

Отже, проаналізована програма з навчання студентів закладів вищої освіти виявила, що саме стилізації приділено мало уваги. Зокрема, художники часто звертаються до стилізованих образів. Стилізація портретного зображення потребує подальшого дослідження і розвитку на практиці.

Саме тому було обрано тему дослідження «Дух лісу» і формування вмінь студентів закладів вищої освіти стилізувати портретне зображення», що актуалізує обраний напрям дослідження.

Мета дослідження — розробити та обґрунтувати методику навчання студентів закладів вищої освіти стилізації портретного зображення; проаналізувати стилізовані портрети митців для створення авторського стилізованого портрету «Дух лісу».

Для досягнення поставленої мети, необхідно розв'язати ряд завдань:

- визначити технологічні особливості стилізації портретного зображення;

- простежити динаміку процесу та всі нюанси стилізації портрету;

- запропонувати форми роботи та завдання на стилізацію портретного зображення на заняттях з творчих дисциплін студентів закладів вищої освіти.

Об'єкт дослідження — навчання студентів закладів вищої освіти стилізації портретного зображення.

Предмет дослідження — методика навчання студентів вищих навчальних закладів стилізації портретного зображення.

Для того, щоб виконати поставлені завдання дослідження були використані наступні теоретичні, а також емпіричні методи: аналітичний — для дослідження мистецтвознавчої, психолого-педагогічної, методичної літератури з досліджуваної проблеми; класифікація, систематизація та узагальнення — для визначення змісту та сутності методики навчання стилізації портретного зображення; системно-структурний — для структуризації методів навчання стилізації портретного зображення студентів вищої освіти; моделювання — для проектування оптимальних методів навчання стилізації портретного зображення; спостереження — для виявлення ефективності пропонованої методики.

Наукова новизна дослідження:

- вперше проаналізовані стилізовані портрети Г. Клімта «Юдиф з головою Оліферна», «Портрет леді», «Портрет Аделі Блох-Бауер», А. Мухи «Квітка», «Сара Бернар», «Мрійливість» як основи для створення авторського стилізованого портрету «Дух лісу»; запропоновані скомпільовані завдання зі стилізації портретного зображення студентів закладів вищої

освіти, що дозволяють максимально розкрити студентський потенціал та досягти бажаного кінцевого результату творчого вдосконалення;

- конкретизовано особливості творчого композиційного і колористичного пошуку в процесі написання стилізованого портрету «Дух лісу», а саме правильний підбір кольорової гами, що відповідає тематиці, яка буде гармонійно переплітатися з легендами та міфами, створить необхідний антураж, а також композиційне розташування основних та другорядних деталей в найбільш вигідному компонуванні зображення й цільності композиції, в якій головним акцентом буде залишатись портретна фігура;

- доповнено мету і зміст навчання стилізації портретного зображення на заняттях спеціальних дисциплін у закладах вищої освіти, оскільки при аналізі програми із живопису було виявлено, що стилізованому портретному зображенню приділено недостатньо завдань;

- подальшого розвитку набули уявлення про вплив образотворчого мистецтва на розвиток особистості студентів, такі як: формування свідомості, розвиток уяви, вивчення навколишнього світу, пізнання себе та оточуючих тощо.

Практичне значення дослідження полягає в розробці рекомендацій щодо покращення в закладах вищої освіти методики навчання стилізації портретного зображення, яка може бути продуктивно використана з метою вдосконалення кваліфікації викладачів спеціальних дисциплін, процесу образотворчого навчання студентів в закладах вищої освіти, а також професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Деякі положення дослідження висвітлене в авторській статті: Шарига А. О. Формування вмінь студентів закладів вищої освіти стилізувати портретне зображення. Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. Запоріжжя Київ, 2020. С. 130-133 [24].

Апробацію матеріалів дослідження здійснено на Всеукраїнській наук.-практ. конференції в Запоріжжі, 4–5 грудня.

РОЗДІЛ 1.

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТИЛІЗУВАТИ ПОРТРЕТНЕ ЗОБРАЖЕННЯ

1.1. Основи стилізації портретного зображення

Основою образотворчого мистецтва являється художньо-образне відтворення дійсності та оточуючої реальності у видимому предметному світі. Іншими словами, образотворче мистецтво статично відтворює репродукцію реального світу через його зрине та чуттєво-вірогідне буття, а також будується на подібності образів і реальності. Дослідниками підтверджено, що художники своїми творами відтворюють реальність, тобто не копіюють її, а самостійно створюють свої художні образи, особливостями яких є вираження дійсної або певної абстрактної ідеї у конкретно-чуттєвій формі. Схожість візуальна, подібність образу та самої реальності – досить характерна риса образотворчого мистецтва.

Роль стилізації як художнього методу в образотворчому мистецтві останнім часом зростає, оскільки збільшилася потреба у стилістично цілісному, естетично значущому оточуючому середовищі. Стилзація сьогодення розглядається більш обширно, не тільки як цілком усвідомлене наслідування або копіювання стилю. Стилзування трактується як інструмент для художнього відтворення окремо взятого часового проміжку або ж цілої епохи в її власних засобах вираження з усіма характерними дрібницями. Це особливий та досить своєрідний спосіб створення досить естетичної ілюзії, що заснована на глибокому дослідженні, ретельному вивченні та розрахованому наслідуванні. Не останнє місце значимості посідає також і чутливість до унікальних, індивідуальних часових особливостей, а не до нормативного стилю взагалі.

Стилзація як навчально-педагогічна проблема постійно була в центрі уваги науковців з методики навчання студентів образотворчого мистецтва у

зкладах вищої освіти. Прийоми та методи стилізування досліджувалися в науково-педагогічних і навчально-методичних працях М. Бядової, Т. Костенко, Р. Паранюшкіна, К. Стародуб, О. Чернишова, М. Яковлева, М. Яремківа та інших. Автори однозначні в думці щодо стилізації у мистецтві, яку вони вважають свідомим наслідуванням формальних прикмет якогось стилю та розглядають її як один із основних прийомів візуальної організації образного вираження, при якому виявляються найхарактерніші риси предмета і відсікаються непотрібні деталі.

Стилізація допомагає створити художній образ через призму власних відчуттів, надавши йому лаконічності, своєрідної поетичності, неповторності. Стилізований портрет широко застосовується в анімації та мультиплікації з часу їх створення [24].

У мистецтві можна стилізувати під будь-який обраний стиль (єгипетський, бароковий, народне мистецтво тощо); часом навіть це наслідування породжує самостійні стильові напрями (неокласицизм, неовізантизм, неореалізм тощо). Стилізування як процес створення творчої композиції являється декоративним узагальненням зображуваних об'єктів на площині (фігур, предметів) за допомогою ряду ключових умовних прийомів зміни форми, а також об'ємних і колірних співвідношень [38].

Портретний жанр у порівнянні з іншими жанрами образотворчого мистецтва існує в історії досить давно. Безцінну галерею геніальних портретів залишили такі митці як Р. Левицький, В. Серов, І. Репін, О. Мурашко, Т. Шевченко та ін. Ці автори передають зовнішні риси людей минулих часів і разом з тим в повній мірі розкривають духовний світ певної людини, її силу розуму, глибину почуттів та благородство.

В образотворчому мистецтві за допомогою такого прийому як стилізація предмети, фігури, сюжети трансформуються у спрощені форми. Стилізація робить об'єкт мистецтва більш зрозумілим, простим, лаконічним і в сьогоденні широко використовується в різних дизайнах [21].

Художники почали застосовувати стилізацію в портретах з початку

XVIII ст. Ретельне дослідження портретів в техніці стилізації увиразнює та уможлиблює такі характерні ознаки як чіткість, спрощеність, лаконічність, виразність лінійного рисунка. Для стилізації портрету людини, потрібно відібрати найбільш характерні її риси. Стилiзація портретного зображення в картинах М. Врубеля, А. Мухи відтворює основну ідею та ключовий задум авторів, що полягає у передачі форми, кольору та композиційного розташування. Всесвітньовідомі Вінсент ван Гог, К. Малевич, П. Пікассо у портретних образах керувались особливою манерою створення та написання стилізації людського образу, що була цілком неповторною в кожного автора. До портретного декоративного або стилізованого зображення звертались українські художники, зокрема, В. Зарецький свої насичені композиції гармонійно переплітав із геометричними абстракціями. Кожен з них використовує свою авторську неповторну техніку, тому вони абсолютно різні в своїй манері написання, але всі являються яскравими представниками стилізації і декоративної переробки портретного зображення.

Стилiзованому зображенню людини характерні умовні колірні співвідношення, узагальнена локальна палітра і контрастна або ж нюанси кольорової гами. Стилiзована портретна композиція має складатись з чітко обраної колірної палітри, яка допомагає висловити та підкреслити авторський задум і найбільш влучно створює необхідне враження [24].

Колір кожного окремо взятого об'єкта декоративної стилізованої композиції, як і її загальна колірна гама, переосмислюється для отримання колірного ефекту, що робить колірні відтінки в свою чергу одним з найважливіших образотворчих засобів стилізації. Правильно і точно підібраний колорит стилізованого зображення має особливу значимість, так як саме в таких композиціях головною місією кольору являється саме відображення емоційних настроїв, станів, почуттів.

Відповідно до творчого задуму кольорова гама об'єкту стилізації в композиції може бути об'єктивним (натуральним, реальним) або ж суб'єктивним (нереальним, вигаданим).

Техніку стилізації в декоративно-прикладному мистецтві як художній метод відображення об'єктів звичної реальності, досить влучно розкрито у працях В. Власова [2], О. Герасимова [3], Л. Логвиненко [12], О. Соколової [19] та ін. Автори досліджують стилізацію як одну з категорій художнього мислення, виокремлюють основні її види, найбільш характерні особливості при створенні декоративної композиції тощо.

Мистецькі твори, що мають в характеристиці яскраво виражену естетичну змістовність та неповторність вриваються в пам'ять глядачів, збагачують уяву, фантазію та надихають. Відтворюючись в подальшому в свідомості людини, створюються вже нові образи та композиції. Художній твір, продуманий образ до деталей як продукт образотворчої діяльності, характеризується єдністю раціонального і чуттєвого, інтелекту й емоцій. Неможливо заперечувати, що основною найважливішою особливістю мистецького твору є своєрідне поєднання типового та індивідуального, загального та одиничного, об'єктивного й суб'єктивного [39].

Тобто, у художньому образі узагальнюються різні аспекти явищ дійсності за досить важливим принципом: загальне в єдиному. Проте, якості та загальні властивості окремо взятих явищ здійснюють вираження через особисте, суб'єктивне та неповторне, не схоже на інше сприйняття та особисті переживання, почуття самого автора. Саме тому художній витвір завжди має чітку конкретику відтворених емоцій, є суб'єктивним та унікальним в своєму роді.

Стилізація є одним із найважливіших засобів вираження художнього задуму в образотворчому мистецтві. Термін «стилізація» походить від франц. *stylisation*, від *style* — стиль і являється цілком навмисною імітацією формальних ознак та образної системи того чи іншого стилю в новому, незвичайному для нього художньому контексті [39].

Для декоративної стилізації досить характерним явищем є абстрагування — уявне відволікання від несуттєвих, випадкових, незначущих з погляду художника ознак з метою загострення та акцентування уваги на

більш конкретних та значущих, що відображають в повній мірі сенс об'єкта в деталях. Також, при декоративному стилізуванні портретного зображення необхідною умовою є прагнення до архітектоніки, іншими словами складання системи зв'язків певних окремих частин і елементів в єдиний цільний твір.

Для стилізації портрету людини потрібно виявити її основні та характерні риси. З цією метою робляться начерки, замальовки, ескізи. Мінімальними графічними засобами з основних найбільш характерних рис обличчя, як з пазлів, «вимальовується» картинка. При стилізації не відбувається відображення об'ємно-просторової побудови, а діє уява глядача, яка сама «домальовує» образ в уяві.

Основою для стилізації портрета є рисунок з натури або ж частково чи повністю вигаданий образ. Також стилізацію представляють абстрактні портрети та зображення фігур [24].

На початковому етапі стилізації робиться портретний нарис з меншою або більш вираженою деталізацією рис обличчя. Якщо стилізація обмежується портретним нарисом, то створюється спрощений стилізований портрет. Тут важливою відмінністю являється відсутність несуттєвих, другорядних деталей особи і одягу, які необхідні не для портретної схожості, а лиш для більш розширеного опису людини. Для прикладу, стилізованим портретом вважається шарж, в якому портретні характерні риси й людські особливості перебільшуються, часто перетворюючись в комічність або навіть у м'яку сатиру та іронію.

Виконання стилізованого портрета техніці олійних фарб досить активна зі сторони образотворчої мови, вона передбачає ретельну підготовку із точним опрацюванням попередньо продуманих тонів та відтінків в точній відповідності створеного ескізу роботи, грамотне виконання заливки основних локальних кольорів відповідним для цього широким пензлем, підкреслення та увиразнення нюансів та контрастних утворених відтінків, взаємне доповнення тла і фігури.

На початку практичної частини роботи над стилізацією портрета є підбір формату. Далі здійснюється створення і компоновання ескізу портретного зображення. Але цілком можливо підбирати формат під складність вже створеної композиції. Наступним етапом є загальна побудова голови людини та частини фігури, відповідно до композиції. Наступним етапом є увиразнення основних об'ємів голови, шиї, плечового пояса та встановлення головних особливостей й пропорцій. Стилізувати зображення необхідно лише після вирішення, які конкретно особливості є бажання підкреслити в портреті.

Після правильного компоновання та побудови портрету, уточнень та перевірки композиції починається робота в кольорі: від основних великих локальних площин до менших, закінчуючи деталями та уточненнями. Необхідною умовою є, аби кожен попередньо прописаний шар олійної фарби мав час добре висохнути перед тим як накладати наступний [24].

Можна зробити висновок, що стилізація являє собою певне спрощення та лаконічність реального зображення та форми, в деяких випадках навіть деформацію певних частин для створення виразної експресивної композиції. Проте, за будь-яких обраних умов портретне стилізування завжди передбачає збереження грамотної анатомічної будови цільної фігури та окремих її частин, у співвідношенні одна до одної та до композиції в цілому. Поетапність виконання стилізованого портрета олійними фарбами залишається тією ж, що і при створенні академічного портрету: підбір формату, грамотне компоновання голови людини на площині, що відповідає законам композиції, загальна побудова фігури та уточнення пропорцій голови, виявлення фактури та об'єму, опрацювання дрібних деталей, акцентування характерних рис і завершення. Вміння декоративно стилізувати зображення допомагає студенту розвивати свою креативність, уяву та фантазію, а також паралельно формувати професійне та образне мислення [24].

1.2. Технологічний процес створення творчої стилізованої роботи

Всесвітньовідомі представники кубізму П. Пікассо й Ж. Брак своїми творами прагнули затвердити нові методи передачі форми і простору, використовуючи аналітичний спосіб зображення предметів розщепленням їх на прості геометричні об'єми, тим самим розкриваючи їх внутрішню структуру. Стилізація і зображення образу вимагає від автора активної думки і вираження почуттів, а також оволодіння засобами художнього узагальнення форми. Основа творчого процесу узагальнення та спрощення традиційної реалістичної форми образу має наступні складові: деяке спрощення візуальних і концентрація на змістовних характеристиках форми; вилучення несуттєвих несталих ознак і разом з тим виявлення характерних впізнаваних елементів форми; доведення композиції до певного стилістичного типу.

Технологічно правильна поетапність роботи є невід'ємною складовою правильного виконання завдання. Технологічний процес зі створення творчої стилізованої роботи є частиною виробничого процесу, що має на меті поетапне виконання завдання на відповідну тематику в формі стилізації зображення починаючи із розробки ескізу і завершуючи кінцевим результатом, перенесеним на заданий формат.

Для почату необхідною умовою вдалого виконання роботи є складання концепції та пошук загального композиційного вирішення майбутньої роботи. Паралельно з ідеєю важливо знайти і відтворити той самий майбутній образ, стилізований і спрощений.

Навчитися стилізуванню портретів, фігур, предметів і будь-яких інших мотивів допомагають вправи на лінійне спрощення реалістичного зображення з додавання уяви, задіянням фантазії та перебудови колірного рішення в локальні відтінки.

Стилізація зображення за час свого існування в творчій сфері набула різноманітних стилів та вирішень і кожне з них все більше розростається в

техніках виконання та платформах, на яких стилізація є популярним та сучасним вирішенням багатьох задач.

В сучасному світі розвинених технологій та медіа, які займають досить значиме місце в житті людей, такі форми творчості як стилізація є одними з провідних на сьогоднішній день. Дуже часто їх можна зустріти в рекламних роликах, на плакатах, афішах, обкладинках журналів, книжок, ілюстраціях тощо. Особливої популярності набуває digital, що оточує нас всюди і все більше вкорінюється в повсякденність і без якого вже важко уявити звичайну буденність. Об'єктами digital зображень може бути будь-що, відштовхуючись від очікуваного результату. Але це все та сама стилізація в різних її проявах. В кожного художника вона може суттєво різнитись, залежно від його стилю, навіть якщо завдання буде одне і те ж, на кінцевому результаті картинки будуть зовсім різне.

Специфіка мови стилізування виражається образотворчою трансформацією, яку в обов'язковому порядку проходить кожен із предметів реальної природи, але при переробці і символічному, площинному, декоративному та образно-асоціативному вирішенню можуть підпорядковуватись як окремі частини, так і сама цільна форма, об'єм, колір. Композиційна діяльність мусить містити в собі послідовно наступні етапи: емоційно-образне сприйняття світу, ключовий задум, складання концепції, аналіз аналогів та творчі пошуки, виражальні засоби та технічні прийоми, що є вкрай необхідними для творчої діяльності. Характерними ознаками такої композиції являється асоціативне, образне і стилізоване вирішення, віднайдене за допомогою спрощення та узагальнення всього несуттєвого та другорядного у якостях і властивостях стилізованого об'єкту та, паралельно з цим, у виявленні головних особливостей, що виражають собою зовнішню схожість, застосовуючи навіть гротеск у пошуках вигаданого та повністю ідеалізованого світу. Саме тому необхідно вкладати стилізацію в основу наступних видів композиції: образно-смілова (жанрова), предметна (фігуративно-символічна) та образно-фантастична.

Технологічний процес зі створення творчої стилізованої роботи бере початок із попередньої задумки, яка в подальшому буде уточнюватись і змінювати свою форму. Звичайно, техніка, деталізація та вся інша технологічна робота над стилізацією є вкрай важливою для вдалого кінцевого результату, проте, саме концепція, стрижневий задум, попередньо продумана ідея, яка органічно поєднається з технікою та «почерком» автора-художника є запорукою достойно втіленої роботи в життя.

Стилізація зображення може бути як перероблена з реалістичного мотиву, так і повністю створена уявою з простих форм та узагальнень.

Основою для стилізування портрета є рисунок з натури або ж частково чи повністю вигаданий образ. Але стилізовану образну композицію можуть представляти також і у вибраній мірі дещо абстрактні за своїм характером портрети та зображення фігур.

На першому етапі процесу створення стилізованої композиції робиться портретний нарис з обраним ступенем деталізації рис обличчя і продумується концепція власне композиції, якщо вона має місце бути. Якщо стилізація обмежується лише портретним начерком, то кінцевим результатом цього буде спрощений стилізований портрет. Головною відмінністю в ньому є відсутність потрібних лише для розширеного опису конкретної людини, а не для портретної схожості, а саме другорядних деталей інтер'єру, предметів навколо, особи та її одягу.

Техніка виконання стилізації портретного зображення олійними фарбами має ряд особливостей в технології виконання та передбачає досить ретельну підготовку із точним опрацюванням продуманої колірної гами відповідно до попередньо створеного ескізу роботи на обрану тему, заливку за допомогою широкого пензля локальних основних кольорів, більш активну роботу з контрастом та нюансом, статикою або динамікою, опрацювання деталей.

Початковий етап практичного виконання роботи стилізованого портретного зображення полягає в осмисленні концепції майбутнього

образотворчого твору. Далі здійснюється створення і компоновання ескізу портретного зображення і підбір найбільш вдалого та вигідного для композиції формату. Наступним етапом є загальна побудова голови людини. Після цього важливо уточнити та перевірити об'єми голови, шиї, плечового пояса та встановити ключові особливості, співвідношення й анатомічні пропорції. Стилізація творчої роботи починається одразу після вирішення особливостей композиції, які необхідно увиразнити та підкреслити в портретному зображенні.

Після виконаного компоновання та загальної побудови стилізованого, спрощеного портрету починається робота в тоні: від великих основних локальних площин до менших, закінчуючи дрібними уточненнями та деталізацією. Важливим є, щоб кожен наступний прошарок олійної фарби накладався на вже добре просохлий попередній.

Колірна гама кожного окремого об'єкта декоративної стилізованої композиції для отримання виразного кольорового ефекту, дещо переосмислюється і тим самим робить колір одним з найбільш важливих образотворчих засобів стилізації. Правильний і точний вибір колориту майбутнього стилізованого зображення займає особливе значення, так як в композиціях такого типу ключовим завдання кольору є яскраве відображення емоційних настроїв, почуттів і станів.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТИЛІЗАЦІЇ У ПРАКТИЧНІЙ І ТВОРЧІЙ РОБОТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Мета і зміст навчання стилізації портретного зображення на заняттях образотворчого мистецтва в закладах вищої освіти.

Стилізація є досить актуальною в наш час, так як стилізування розвиває фантазію, образне та творче мислення, асоціації тощо, а також є досить популярною технікою сьогодення в різних сферах діяльності, де можна застосувати творчість [29].

Технології формування фахової компетентності та спеціальної компетенції присвячені роботи І. Руденко та В. Труша. Автори пропонують навчати стилізації на дисципліні живопис відповідно з 1 курсу до 4 курсу. Вони докладно розкривають мету і зміст навчання стилізації портрету у програмі «Олійний живопис». В розробленій програмі перед стилізацією портрету студенти навчаються стилістичній переробці складного тематичного натюрморту, а потім їм пропонується стилістична переробка портрету натурника або ж натурниці. Але перед початком стилізації портретного зображення студенти докладно вивчають натуру, створюють художній образ у живописному портреті, працюють з короткотривалими етюдами та довготривалими роботами, в яких проводять пошук типових рис у моделі демонстратора пластичних поз.

Завдання стилізації як художнього методу в мистецтві в умовах сучасного світу і його тенденцій значно зросла, оскільки збільшилася потреба людей в стилістично цілісному, естетично значущому навколишньому середовищі. Сучасна стилізація сьогодення розглядається вже більш широко і не лише як свідоме наслідування або копіювання певного стилю, а ще як художнє відтворення конкретної епохи, з людськими

зовнішніми характеристиками та внутрішніми особливостями того часу. Цей особливий своєрідний спосіб створення досить естетичної ілюзії засновано на уважному вивченні та розраховано на наслідування, чутливість до індивідуальних особливостей часу, а не до нормативного стилю в загальному.

Стилізація портретного зображення часто трактується одним із прийомів візуальної організації образного вираження, в якому виявляються найбільш характерні риси предмета, а також відкидаються зайві деталі. Стилізування як процес творчої роботи являє собою декоративне узагальнення та спрощення об'єктів, що зображуються (фігур, предметів) з використанням низки умовних прийомів зміни та деформації форми, об'ємних, а також колірних співвідношень [38].

У порівнянні з іншими жанрами образотворчого мистецтва, портретний жанр існує в історії досить здавна. Відому всьому світові галерею портретів своїх сучасників залишили І. Репін, О. Мурашко, Р. Левицький, В. Серов, Т. Шевченко та ін. Своїми витворами вони передають не лише зовнішні риси людей, а і головним чином розкривають саме духовний та дещо потаємний внутрішній світ людини, її силу розуму, глибину почуттів.

В образотворчому мистецтві за допомогою прийому стилізації фігури або предмети трансформуються в значно спрощені форми. Стилізація робить об'єкт мистецтва більш зрозумілим та простим і зараз широко використовується також в сфері дизайну зовнішніх та внутрішніх інтер'єрів, ландшафтів тощо.

Уважне дослідження стилізованих портретів уможливорює їх чіткість, спрощеність, лаконізм та виразність лінійного рисунка. Для того, щоб стилізувати портрет людини, необхідно підібрати найбільш характерні риси, що будуть зображені на ньому. Портретне стилізоване зображення в роботах М. Врубеля «Снігуронька» (Додаток А.1) та А. Мухи «Мрійливість» (Додаток А.2) яскраво відтворює основну ідею та задум авторів, що криються у передачі форми, кольору, композиційного розташування, певних

характерних деталей. Всесвітньовідомі В. ван Гог «Портрет поштаря Жозефа Рулена» (Додаток А.3), «Портрет Мадам Августини Рулен» (Додаток А.4), К. Малевич «Жіночий портрет» (Додаток А.5) та П. Пікассо «Портрет Анхеля Фернандеса де Сото» (Додаток А.6) у портретних образах послуговувалися неповторною авторською манерою виконання стилізації людського образу. До стилізованого зображення портрету звертались також і українські художники, зокрема, В. Зарецький «Дівчина в голубому» (Додаток А.7) зі своїми насиченими емоціями та переживаннями композиціями, в яких портрет гармонійно поєднується із геометричними абстракціями. Кожен з них використовує авторську техніку та манеру написання, тому вони абсолютно різні в авторському стилі, але всі, безперечно, являються відомими яскравими представниками стилізації та декоративної переробки портретів.

Чим цікава портретна стилізація? Вона допомагає створити художній образ через призму власних відчуттів та емоцій, переживань і надати йому лаконічності, неповторності, поетичності. Стилізований портрет також широко застосовується в сучасній мультиплікації та анімаційних сюжетах.

Стилізованому портретному зображенню людини притаманні певні умовні та узагальнені колірні співвідношення, основна обрана локальна і контрастна/нюансова колірна гама [13].

Будь-яка стилізована композиція складається з чітко обраної колірної гама, що допомагає більш точно висловити авторський задум і в повній мірі яскраво створити необхідне враження, увиразнено передає емоції та переживання митця.

Головною відмінністю декоративного зображення від реалістичної побудови майбутньої композиції, є використання кольору в спрощеній формі та подачі, не враховуючи світлотіньових ефектів реальної форми та дійсного об'єму, тобто досить умовного його подання. В образотворчому мистецтві колір слугує важливим засобом у визначенні емоційного наповнення створеного образу будь-якої композиції [27].

Стилізація передбачає собою не лише узагальнення, а й увиразнення певних ключових особливостей предметних форм за допомогою деяких важливих прийомів та засобів. Серед прийомів стилізування людського зображення виокремлюють пошук аналогів, деяку зміну силуету загальної форми чи окремих її деталей, трансформацію, перетворення об'ємної форми на площинну, свідому зміну пропорцій, деформацію, пошук конкретних асоціацій, формалізацію тощо. У той же час, художникам необхідно керуватися законами композиції і з її допомогою також виявляти свою творчість. Принцип художньої трансформації та стилізації реальних об'єктів природи за допомогою різних образотворчих засобів та прийомів є основою методів стилізування зображення. Ця трансформація відбувається завдяки спрощенню та узагальненню форми об'єкта, який зображується, збільшенням або зменшенням певних частин об'єкта, зміною кількості деталей, колірної гамою.

Для декоративної стилізації також характерним є абстрагування — уявне відволікання від неважливих, випадкових з погляду автора ознак з метою зосередження уваги на більш важливих, що підкреслюють та відображають собою ідейність об'єкта в деталях. Досить важливим аспектом при декоративній стилізації портретного зображення необхідним є прагнення до архітектонічності, а також побудови системи зв'язків частин і окремих елементів в єдиний цілісний твір.

Для стилізації портрету людини потрібно виявити її основні загальні, характерні риси. З цією метою робляться начерки, замальовки та ескізи. Мінімальними графічними засобами з основних найбільш характерних рис обличчя, як з окремих пазлів, складається композиція. При декоративній стилізації не відображується об'ємно-просторова побудова, а вступає в дію уява глядача, яка сама умовно домальовує образ.

Мистецтво стилізації допомагає художникам досягти особливих ефектів художньої виразності. Величезне значення в трактуванні окремого образу має тональне та колірне вирішення як засоби емоційної виразності,

що підкреслюються та сприяють повному розкриттю характерних людських рис. Схожість у портретному зображенні досягається не лише правильною передачею зовнішніх ознак людини, але й єдністю індивідуальних та типових рис, які відтворюють конкретний історичний відрізок, епоху, середовище, національність. Рухливість жанрових меж стилізованого портрета дозволяє в одному мистецькому творі поєднувати його з елементами інших жанрів. Прикладами є портрет-типаж, тобто збірний образ, який є близьким до звичайного класичного портрета, а також портрет-картина, де натурник пов'язаний із речами свого оточення, з природою, архітектурою, іншими людьми. Можливість виявити в портреті не лише позитивні та приємні оку зовнішні риси людини, але й її негативні властивості, зумовила появу портретної карикатури-шаржу або сатиричного портрета.

Портрет будується на основі загальних сталих закономірностей композиції, таких, як: правильне розміщення композиції на площині, співрозмірність предметів за величиною, визначення тональної гами та колірного центру. Всі ці специфічні, але важливі принципи композиційного вирішення набирають у портреті емоційної виразності.

Естетичний вплив кольору з його характерною колірною виразністю має враховуватися при формуванні творчої концепції та головної ідеї у створенні композиції. Без врахування відомих універсально-конструктивних об'єднуючих функцій кольору образотворче мистецтво сучасності не створюється і не має бажаного успіху.

Можна зробити підсумок, що портретна стилізація характеризується певним спрощенням реального зображення та лаконічністю стандартної форми, інколи навіть деформацією деяких частин композиції або конкретної фігури задля створення більш виразної та експресивної композиції. Проте, за будь-яких умов стилізація передбачає собою повне або часткове збереження анатомічної людської побудови. Поетапність виконання стилізованого портрета олійними фарбами залишається тією ж, що і при виконанні класичного академічного портрету, а саме починаючи з вибору формату,

компонування на ньому людської голови та часткової фігури, її загальна спрощена лінійна побудова, виявлення фактури та умовного об'єму, опрацювання дрібних деталей, не забуваючи акцентувати на характерних рисах. Не останньою за значимістю залишається і концепція, що додає стилізованій композиції більш глибоко сенсу.

2.2. Форми і методи навчання студентів стилізації портретного зображення в закладах вищої освіти.

Питання стилізації різноманітних зображень є досить актуальним в наш час, так як стилізування не лише розвиває фантазію, образне та творче мислення, асоціації тощо, а й являється досить популярною та затребуваною технікою сьогодення в навколишньому середовищі із мас-медіа, реклами та різноманітних девайсів.

Навчитися стилізуванню портретів, фігур, предметів і будь-яких інших мотивів допомагають вправи на лінійне спрощення реалістичного зображення з додаванням уяви, фантазії та перебудови колірної рішення в локальні відтінки.

Стилізація зображення за час свого існування в творчій сфері набула різноманітних стилів та вирішень і кожне з них все більше розростається в техніках виконання та платформах, на яких стилізація є популярним та сучасним вирішенням багатьох задач.

В сучасному світі розвинених технологій та медіа, які займають досить значиме місце в житті людей, такі форми творчості як стилізація є одними з провідних на сьогоднішній день. Дуже часто їх можна зустріти в рекламних роликах, на плакатах, афішах, обкладинках журналів, книжок, ілюстраціях тощо. Особливої популярності набуває digital, що оточує нас всюди і все більше вкорінюється в повсякденність і без якого вже важко уявити звичайну буденність. Об'єктами digital зображень може бути будь-що, відштовхуючись

від очікуваного результату. Але це все та сама стилізація в різних її проявах. В кожного художника вона може суттєво різнитись, залежно від його стилю, навіть якщо завдання буде одне і те ж, на кінцевому результаті картинки будуть зовсім різне.

Практичне виконання стилізованого декоративного портрета олійними фарбами має ряд особливостей і передбачає ретельну підготовку із точним опрацюванням продуманих заздалегідь тонів, що повністю відповідають попередньо створеному та перенесеному на площину ескізу роботи.

Для декоративної стилізації характерним є абстрагування — уявне відволікання від незначимих, випадкових з погляду художника загальних ознак з метою загострення уваги на більш важливих, що відображають сутність об'єкта в його деталях. Також, при декоративній стилізації портретного зображення досить важливим є прагнення до архітектонічності, тобто побудови системи зв'язків окремих частин та елементів в єдиний цілісний твір.

С. Прищенко та В. Михайленко стверджують, що прийоми стилізації є досить різноманітними в сучасному світі: від декорування, тобто часткового спрощення реальної предметної форми зі збереженням її об'єму та предметних відтінків, до формалізації — граничного абстрагування на основі геометричних фігур або криволінійних плям [13, с. 125].

Науковці виокремлюють такі прийоми стилізації:

- пошук аналогів — редагування зовнішнього контуру майбутнього зображення, де зберігається основний силует пластичним або конструктивним засобом;

- зміна силуету загальної форми чи окремих деталей;

- формалізація — відтворення природних форм на основі геометричних фігур або абстрактних плям;

- інверсійні альтернативні композиційні вирішення;

- трансформування об'ємної форми на площинну;

- свідомо зміна пропорцій, деформація, надання рис гротеску;

- часткове включення до дизайн-розробки елементів біоформи;
- використання площинних одноколірних або умовних (теплих, холодних, ахроматичних, контрастних тощо) замість реалістичних складних відтінків кольору
- пошук асоціацій — створення графічних вирішень і колористичної гами, що нагадують собою природний зразок-аналог;
- комбінування – використання прийомів комбінаторики; [13, с. 126]

Для стилізації портрету людини потрібно виявити її основні, характерні загальні риси. З цією метою робляться начерки, ескізи, замальовки з натури або ж за уявою.

Таким чином, стилізація являє собою деяке спрощення реального звичного зображення та форми, інколи навіть деяку суттєву або несуттєву деформацію окремих частин для створення виразної експресивної композиції. Проте, за будь-яких умов техніка стилізування завжди залишає за собою збереження грамотної анатомічної побудови окремих частин людської голови, зберігаючи необхідні пропорції та співвідношення деталей одна до одної і до цілої фігури.

Запропоновано методику навчання студентів закладів вищої освіти стилізації портретного зображення, яка полягає у застосуванні наступних методів:

- метод пояснювально-ілюстративного викладання (показ наочності на прикладі кращих робіт студентів та репродукцій видатних художників, демонстрування ефективних та зрозумілих принципів стилізації) у формі настановної конференції;
- методу вправ (багаторазове повторення однієї вправи для розвитку чи вдосконалення певного художнього вміння або навичок в роботі) у формі консультацій студентів індивідуально під час виконання творчої роботи;
- методу стимулювання творчої активності (накопичення художньо-емоційних вражень від різноманіття та багатогранності технік стилізації та

сучасного середовища її застосування) у формі самостійної роботи студентів над практичними завданнями за програмою;

- методу оцінювання продуктів творчої діяльності учнів (змоги комплексного оцінювання художніх умінь і творчого мислення студентів, їх здібностей до композиційних і колористичних пошуків, здатності реалізувати власну ідею) у формі підсумкової конференції.

Науковці та дослідники виокремлюють наступні прийоми стилізації: – пошук аналогів для майбутньої композиції – редагування зовнішнього контуру зображення, де в обов'язковому порядку зберігається основна загальна силуетність пластичним або конструктивним способом; зміна окремих деталей композиції або загальної форми силуету; – пошук асоціацій – створення графічних і колористичних рішень, що нагадують зразок-аналог із реального середовища; – трансформування та перетворення класичної об'ємної форми на площинну; свідомо переробка пропорцій, деформація, надання рис гротеску; – формалізація — відтворення або часткове копіювання природних реальних форм, в основу яких закладено геометричні фігури або абстрактні плями; інверсійні альтернативні композиційні рішення; використання замість реалістичних звичних і стандартних складних колірних відтінків площинних простих одноколірних або навіть умовних (ахроматичних, контрастних, теплих, холодних тощо); – комбінування — використання прийомів комбінаторики; часткове включення до дизайн-розробки елементів біоформи [2, с. 126].

Загальною метою є компіляція завдань зі стилізації портретного зображення та пропозиція форм роботи, які активізують експериментальну та пошукову діяльність студентів закладів вищої освіти. Основними завданнями в створенні стилізації є: вміти спрощувати різні за складністю фігури, правильно підбирати асоціативні форми, влучно працювати із об'ємом та світлотінню стилізації, вправно володіти графічними засобами виразності, колористикою, композиційними прийомами, які тісно переплітаються із живописом та поєднуються в стилізації.

Скомпільовані автором дослідження завдання та запропоновані інноваційні форми роботи передбачають виконання студентами низки творчих навчальних робіт, що забезпечують поступове вдосконалення художніх умінь і навичок зі стилізації та їх творче зростання.

У працях І. Руденко, О. Смірної, О. Сови, О. Шевнюк та ін. розкрито методику образотворчого мистецтва. Зокрема, І. В. Руденко та В. М. Труш в деякій мірі розрили тему стилізації в програмі «Олійний живопис».

Метод навчання — це спосіб взаємопов'язаної діяльності педагога і учнів, спрямований на досягнення навчально-виховних цілей в ролі вчителя. В. Краєвський визначає його як метод навчання, що являється конструйованим з метою реалізації в конкретних формах методичної роботи представлену в нормативному плані і спрямовану на засвоєння конкретної частини змісту освіти та передачу навчання моделі цільної діяльності викладання. Методи навчання образотворчого мистецтва спрямовані на оволодіння студентами художньо-творчою діяльністю та формування їх творчих здібностей [9].

Існує декілька прийомів та методів для успішного та досить результативного засвоєння широкої теми стилізації портретного зображення для студентів закладів вищої освіти.

Один з них — прийом навчання — діє як допоміжний засіб, не визначає всієї специфіки діяльності викладача і студентів на занятті, має вузьке призначення. Методи і прийоми в процесі навчання виступають в діалектичній єдності, можуть переходити один в інший. У реальній практиці викладання мистецьких дисциплін рідко працює якийсь один з методів, досвідчений педагог, як правило, комбінує словесні, наочні і практичні методи у своїй роботі.

Характер пізнавальної діяльності студентів по засвоєнню нового матеріалу, що вивчається, покладено в основу відомої класифікації методів навчання, запропонованої М. Скаткіним та І. Лернером, що включає наступні

методи: пояснювально-ілюстративний (або інформаційно-рецептивний), репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький, проблемний.

Інформаційно-рецептивний метод — отримання інформації через рецептори (слух, зір, дотик тощо), є провідним методом у всіх системах навчання.

Пояснювально-ілюстративний метод передбачає отримання знань шляхом безпосереднього сприйняття. Педагог повідомляє готову інформацію, використовуючи різних засобів і способів її передачі (наприклад, словесні і візуальні), а від студентів потрібно її усвідомлення, засвоєння і збереження в пам'яті.

Цей метод широко використовується у викладанні мистецьких дисциплін і спрямований на організацію візуального сприйняття дійсності, предметів, об'єктів зображення і творів мистецтва студентами, а також на засвоєння ними певної інформації про мистецтво, художників, окремі твори.

Пояснювально-ілюстративний метод часто використовується при подачі нового матеріалу, поясненні теми практичної роботи, її цілі і завдань. Інформація по темі зображення, супроводжувана показом репродукцій, методичних таблиць і посібників, пояснення послідовності роботи і вимог до готового результату — все це викладається педагогом в лаконічній і послідовній формі, так як його завдання — бути максимально зрозумілим. Діяльність студентів в такому випадку носить в достатній мірі пасивний характер, від них вимагається прийняти інформацію до відома, засвоїти і запам'ятати.

Репродуктивний метод (репродукція — повторення) — метод вправ, метод копіювання, метод повторення за викладачем. Цей метод передбачає передачу способів діяльності, умінь і навичок в готовому вигляді і орієнтує студентів на просте відтворення зразків.

Інформаційно-рецептивний і репродуктивний методи відносяться до найбільш поширених методів в методиці викладання мистецьких дисциплін і є переважаючими в традиційному підході до навчання, використовуються

прихильниками всіх концепцій навчання. Вони є досить дієвими і в такій тематиці як стилізація.

Дослідницький і проблемний методи — це методи, при яких викладач організовує творчу діяльність за рішенням проблем, конструює творчі завдання, а студенти самостійно формулюють проблему і знаходять шляхи її вирішення. Їх застосування можливе при досить високому рівні розвитку художньо-творчих здібностей студентів і являє собою вихід на самостійну творчість. Даний метод в застосуванні до навчання образотворчому мистецтву можна позначити як «метод самостійної художньої творчості». Самостійна художня творчість передбачає високий рівень розвитку художньо-творчих здібностей студентів, широке володіння основами образотворчої грамоти, мовою мистецтва, усвідомленість і керованість процесу втілення художнього задуму.

Для методу проектів дуже істотним є питання практичної, теоретичної та пізнавальної значущості передбачуваних результатів. Робота над проектом ретельно планується викладачем і обговорюється зі студентами. В основі навчальних проектів лежать дослідницькі методи навчання.

Особистісні якості викладача і рівень його професійної підготовки, розуміння мети художньої освіти, його змісту і завдань також не на останньому плані. Чим вище теоретичний і практичний рівень підготовки педагога, тим вище буде рівень використовуваних ним форм, методів і прийомів навчання, тим різноманітніше буде їх поєднання [24].

Допомагали визначити основи поетапності та методіку виконання стилізацій форм і зарубіжні автори: Gesko Keck [35] та 3dtotal Publishing [36].

Методика стилізування портретного зображення має ряд особливостей.

Важливу роль грає правильна поетапність виконання, починаючи від вибору теми до закінчення ключових моментів вже створеної композиції у вигляді промальовки раніше продуманих деталей. Це і виконання композиції від найбільших узагальнюючих простих площин до менших, з послідувачим опрацюванням деталізації, якщо ті мають місце у ступені складності, і

правильний та грамотний вибір локальних кольорів майбутньої роботи, і побудова портрету або фігури через спрощені геометричні форми, деколи з поєднанням асоціацій, що також розвиває творче мислення тощо.

Педагог повинен вміти прогнозувати творчі досягнення студентів на основі знання їх індивідуальних потреб і схильностей, реального рівня розвитку здібностей і підбору відповідних цього рівня методичних прийомів і способів навчання. Він повинен вміти керувати не тільки процесом художнього розвитку студентів, а й розвитком загальним [24]

ВИСНОВКИ

Обрана тема — актуальна, оскільки питання стилізації хвилюють митців до сьогоднішнього дня.

У магістерському дослідженні здійснено теоретичне і практичне узагальнення та запропоновано новий підхід до розв'язання наукової проблеми формування вмінь студентів закладів вищої освіти стилізувати портретне зображення, що розкривається в запропонованих скомпільованих завданнях зі стилізації портретного зображення, що дозволяє максимально розкрити студентський потенціал та досягти бажаного кінцевого результату їхнього творчого вдосконалення.

Результати теоретичного аналізу та експериментальної роботи засвідчили досягнення мети наукового та практичного пошуку, вирішення поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких *висновків*:

1. Вперше простежено динаміку процесу стилізації портрету, що підтверджується виконаною творчою роботою «Дух лісу»; скомпільоване завдання зі стилізації та запропоновані інноваційні форми роботи на заняттях з творчих дисциплін студентів закладів вищої освіти; визначено технологічні особливості стилізації портретного зображення;

2. Простежено розвиток стилізації у живопису та проаналізовано твори художників, наприклад, Густава Клімта і Альфонса Мухи, які є представниками стилю Арт-нуво, який зародився ще в ХХ ст.;

3. Конкретизовано значимість стилізації в методиці навчання студентів закладів вищої освіти портретної стилізації зображення, які полягають в увиразненні художнього образу завдяки гіперболізації, узагальнення, поєднання фантастичного та реалістичного, прекрасного і потворного, спрощення форми тощо;

4. Запропоновано методи навчання студентів закладів вищої освіти стилізації портретного зображення:

- пояснювально-ілюстративного викладання (показ наочності на прикладі кращих робіт студентів та репродукцій видатних художників, демонстрування ефективних та зрозумілих принципів стилізації);

- вправляння (багаторазове повторення однієї вправи для розвитку чи вдосконалення певного художнього вміння або навичок в роботі);

- стимулювання творчої активності (накопичення художньо-емоційних вражень від різноманіття та багатогранності технік стилізації та сучасного середовища її застосування);

- оцінювання продуктів творчої діяльності учнів (змоги комплексного оцінювання художніх умінь і творчого мислення студентів, їх здібностей до композиційних і колористичних пошуків, здатності реалізувати власну ідею).

Використано такі форми роботи:

- настановна та підсумкова конференції;

- консультація студентів та індивідуальна робота під час виконання творчої роботи;

- самостійна робота студентів над практичними завданнями за програмою.

Розроблена авторська методика передбачає виконання студентами низки творчих навчальних робіт, що забезпечують поступове вдосконалення художніх умінь і навичок та їх творче зростання.

Основними завданнями методики є:

- вміти спрощувати різні за складністю фігури,

- правильно підбирати асоціативні форми,

- влучно працювати з об'ємом та світлотінню у стилізованих образах,

- вправно володіти графічними, колористичними та композиційними засобами виразності.

Проведене дослідження не вичерпує багатогранності теоретичних та практичних пошуків розв'язання проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бядова, М. В. Стилізація і основи композиції. Київ: Вища школа, 2010. 307 с.
2. Власов, В. Г. Основы теории и истории декоративно-прикладного искусства: Учебно-методическое пособие. СПб., 2012. 254 с.
3. Герасимов, А. А. Стилизация природных форм. Витебск: УО «ВГТУ им. П. М. Машерова», 2004. 175 с.
4. Гуревич, П. С. Історія культури і портретного жанру: навчальна допомога. М.: Знання, 2009. 356 с.
5. Дагдьян, К. Т. Проблемы стилизации в декоративной живописи. URL: http://www.rusnauka.com/27_SSN_2012/Philosophia/4_117176.doc.htm
6. Зайцева, В. І. Художня стилізація як основний виражальний засіб у різних жанрах образотворчого мистецтва. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Наук. журнал. Київ, 2021. № 2. 165–169 с.
7. Коновець, С. В., Зязюн, І. А. Сприймання та оцінювання творів образотворчого мистецтва. Київ: Знання, 1998. 95–123 с.
8. Костенко, Т. В. Основы композиции та тримірного формоутворення. Навчально-методичний посібник. Харків : ХДАДМ, 2003. 256 с.
9. Краевский В. В. Методология педагогики: Пособие для педагогов-исследователей. Чебоксары: Чуваш, 2008. 244 с.
10. Кривушенко Б. О. Сучасний український арт-ринок живопису: специфіка, структура тематичного наповнення. URL: https://nakkim.edu.ua/images/vidannya/Aktualni_Problemy/AP40.pdf
URL: <https://issuu.com/victoryshe/docs/3-zakone>
11. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения. Монография. М.: Педагогика, 2010. 186 с.
12. Логвиненко, Г. М. Декоративная композиция. Учебное пособие для ВУЗов. М.: ВЛАДОС, 2005. 247 с.

13. Михайленко, В. Є., Прищенко, С. В. Стилізація природних форм у графічному дизайні та рекламі: формотворчі аспекти. *Технічна естетика і дизайн*. Науково-методичний журнал. Київ, 2012. Вип. 11. 121–129 с.

14. Паранюшкин, Р. В. Композиция Теория и практика изобразительного искусства. Ростов н/Д: Лань, 2005. Изд. 2-е. 102 с.

15. Руденко, І. В. Технологія формування фахової компетентності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Зб. матеріалів Міжнародної наук.-прак. конф. “Педагогіка музичного мистецтва, художньої культури та хореографії у контексті інтернаціоналізації освіти”. Мелітополь, 8–10 листопада 2017 р. Відповід. ред. Н. А. Сегеда. Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2017. С. 124–127.

16. Руденко, І. В. Труш, В. М. Технологія формування вузькоспеціальних компетенцій у підготовці магістрів образотворчого мистецтва. Зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. “Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін”. Умань, 19–20 квітня 2018 р. Умань : УДПУ імені Павла Тичини, 2018. С. 78–81.

17. Смірнова, О. О. Методика формування художньо-педагогічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі навчання декоративно-прикладного мистецтва: автореферат. К.: ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2010. 20 с.

18. Сова, О. С. Взаємодія наукової і педагогічної творчості у діяльності майбутнього викладача галузі мистецтв. *Молода наука НПУ імені М. П. Драгоманова*. Збірник праць за матеріалами семінару “Основи педагогіки вищої школи” для аспірантів. Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; упор. проф. Л. П. Вовк, доц. В. Б. Вишківська. К.: ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2017. 173 с.

19. Соколова, Е. О. Стилизация как важнейший принцип взаимосвязи натурального и декоративного рисования. *Преподаватель XXI века*. Научный журнал. М.: Актуальные исследования, 2013. В 2 ч. Ч.1. № 4. С. 194–203.

20. Стародуб К. И. Рисунок и живопись. От реалистического изображения к условно-стилизованному. Учебное пособие. М.: АСТ. 2013. 231 с.

21. Устин, В. Б. Композиция в дизайне. Методические основы композиционно-художественного формообразования в дизайнерском творчестве. Уч. пособие. М.: АСТ: Астрель, 2007. 2-е изд. 239 с.

22. Федорук В. Живопис у навчально-творчому процесі: аспект побудови освітлення кольороформи. Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 22, 19 с.

URL:https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/22/12.pdf

23. Чернышев, О. В. Формальная композиция. Творческий практикум. Минск : Харвест, 1999. 312 с.

24. Шарига, А. О. Формування вмінь студентів закладів вищої освіти стилізувати портретне зображення. Зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. Запоріжжя, 4–5 грудня. 2020 р. Київ. 2020. С. 130–133. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/ped/47dec2020/34.pdf>

25. Шевнюк, О. Л. Формування художньо-естетичного досвіду майбутнього вчителя. Монографія. Київ, 1995. 202 с.

26. Шелестова Л. В. Основы педагогического мастерства и личностного саморазвития: практикум. Волгоград: Волгоградский государственный аграрный университет, 2011. 166 с.

27. Юр'єв, Ф. І. Колір в мистецтві книги. Київ: Вища школа, 1987. 248 с.

29. Яковлєв, М. І. Стилiзацiя та абстрагування – основа моделювання образної виразностi. *Українська академія мистецтва*. Дослідницькі та науково-методичні праці. Київ, 2011. Вип. 18. С.188–197.

30. Яремків, М. М. Композиція: творчі основи зображення. Навчальний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 112 с.

31. Яценко, В. С. Становлення системи підготовки кадрів середньої освіти в історії педагогічної думки (початок XX ст. – 1941 р.). Теорія та методика управління освітою. Київ, 2013. 187 с.

Інформаційні ресурси

32. Теорії композиції. Веб-сайт. URL: <https://helpiks.org/2-120672.html>

33. Теория и практика создания декоративной композиции. URL: <https://studizba.com/lectures/11-iskusstvo-iiskusstvovedenie/380-dekorativnoprkladnoe-tvorchestvo/5189-13-teoriya-i-praktikasozdaniya.html>

34. Gesko Keck. The Art of Figure Drawing for Beginners. Walter Foster Publishing. 2020, 144 с. URL: https://www.yakaboo.ua/ua/the-art-of-figure-drawing-for-beginners.html?gclid=Cj0KCQiAhMOMBhDhARIsAPVml-ENi1q7hgdznqSLVIBIWzvKSO9s5WteXdbTsJAYFASEsQ7m5xxbAD4aAvHuEALw_wcB

35. 3dtotal. Publishing. Creating Stylized Characters. 2019. 248 с. URL: https://balka-book.com/fotografiya-69/creating_stylized_characters-100385

36. Методика створення стилізованої композиції. Основні аспекти. URL: https://library.sspu.edu.ua/wpcontent/uploads/2018/04/Ped.nauki_367_2017.pdf

37. Вікіпедія. Стилізація. URL:
<http://wikipedia.ua.nina.az/Стилізація.html>

38. Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень. Том 2-ий. Секція XV. Стилізація як художній засіб у декоративно-прикладному мистецтві. URL: [file:///C:/Users/svidr/Downloads/3603-Текст%20роботи-6451-1-10-20200614%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/svidr/Downloads/3603-Текст%20роботи-6451-1-10-20200614%20(4).pdf)

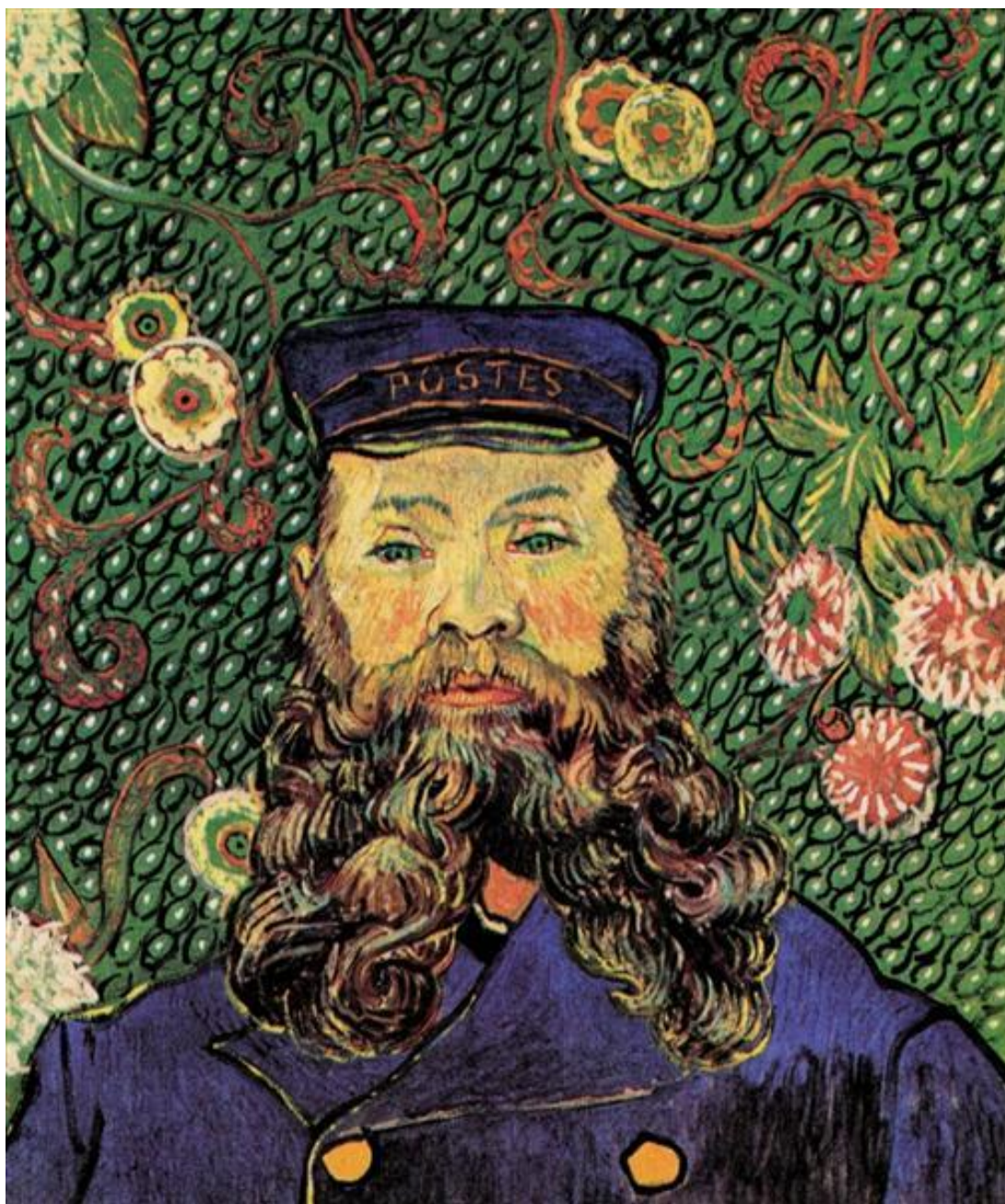
Додаток А.1

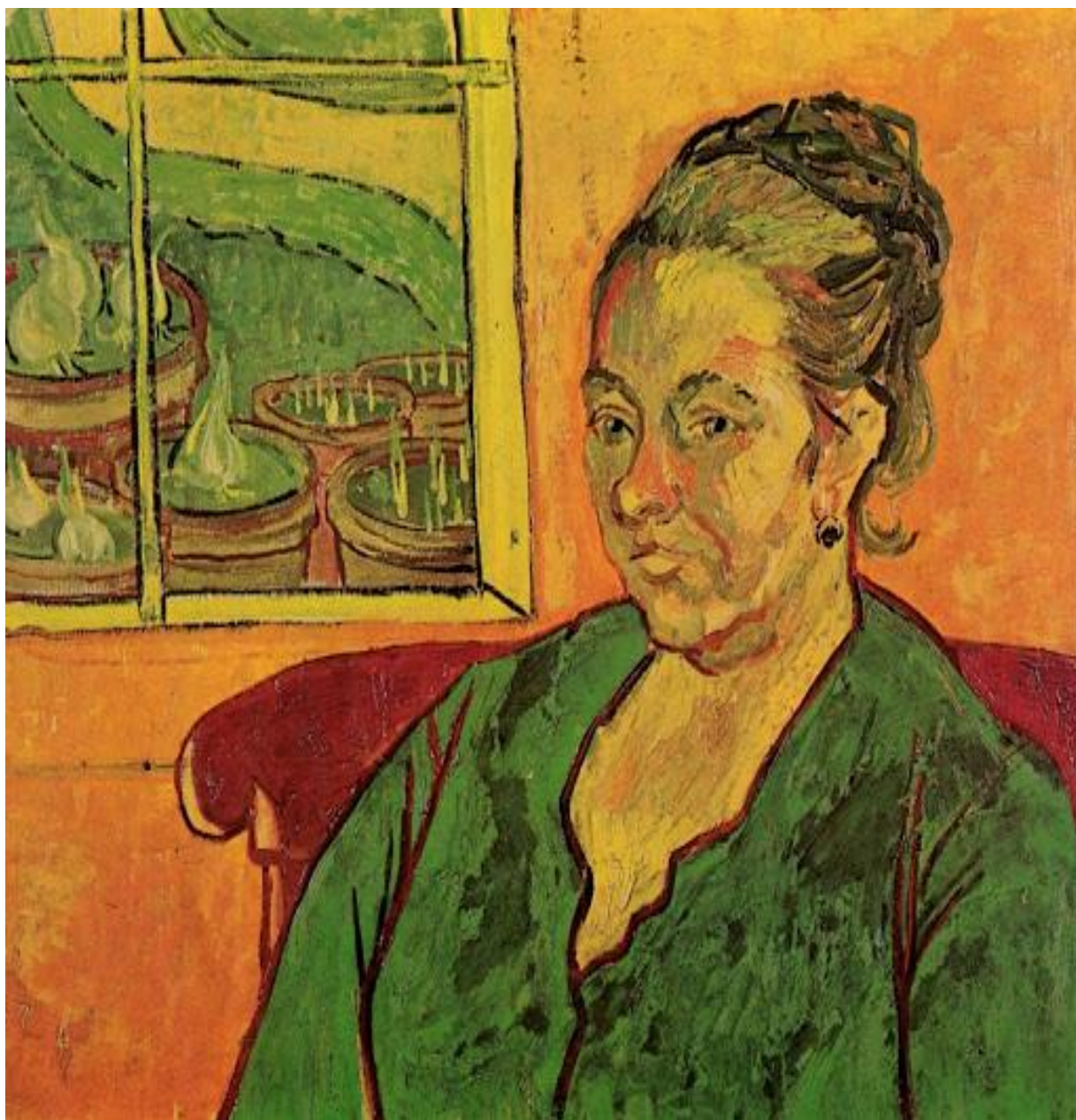
М. Врубель. Снігуронька.

А. Муха. Мрійливість.

В. ван Гог. Портрет Жозефа Рулена.

В. ван Гог. Портрет Мадам Августини Рулен.

Додаток А.5

К. Малевич. Жіночий портрет.

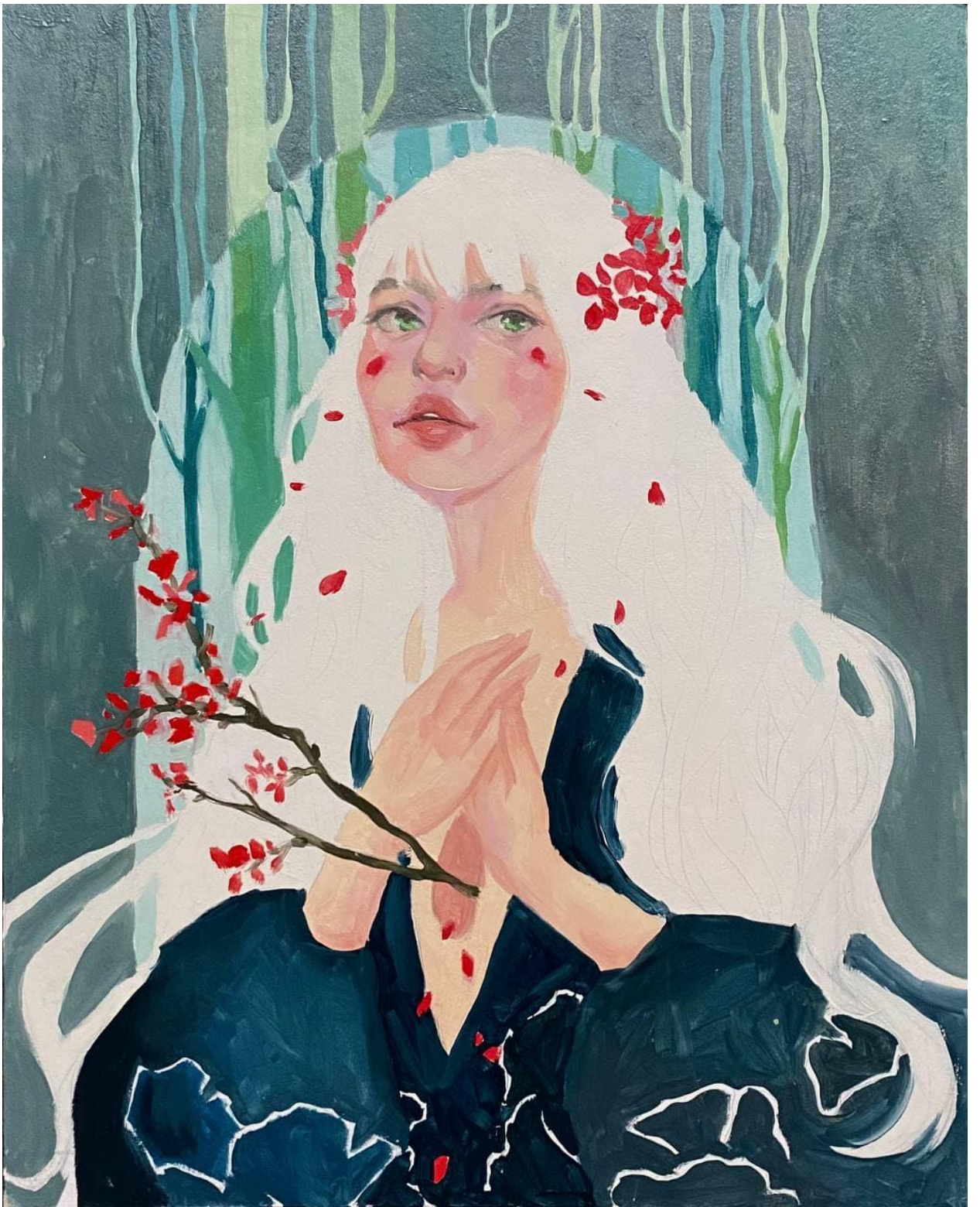

П. Пікассо. Портрет Анхеля Фернандеса де Сото.

В. Зарецький. Дівчина в голубому.

Додаток Б

Шарига А. О.
Ескіз дипломної роботи

Додаток В

Розробка лекції для студентів закладів вищої освіти

Тема: Стилізація портретного зображення

Мета

-поглибити знання студентів в техніці стилізації ;
-надати базові знання щодо виражальних засобів стилізації портретного зображення;
-нагадати тлумачення терміну «стилізація»;
-коротко показати історичний розвиток стилізації в образотворчому мистецтві, розкрити основні закономірності творчості, окреслити значення і суть основних законів, правил та засобів стилізації, а також методику її викладання

Завдання

-закріпити знання щодо поняття стилізації;
-поглибити знання з композиції в створенні портретного зображення на площині;
-продемонструвати різноманітні техніки стилізації з використанням різних матеріалів;
-підвищити рівень умінь і навичок володіння засобами образотворчого мистецтва;
-розвивати культуру зображення, композиції, гармонії та рівноваги, пропорційності та відношення;
-формуванню естетичний та художній смак, розвивати вміння працювати колективно та індивідуально; виховувати інтерес до зображення звичайних форм через асоціації

Знати

-поняття «стилізація», особливості створення стилізованого портретного зображення;
-основи композиції, перспективи, їх закони та прийоми в створенні гармонійного портрета;
-поняття колорит, колірна гама, колірні гармонії у створенні композиції

Уміти

-композиційно правильно розміщувати фігуру на площині, влучно підбирати тон і локальний колір;
-цілісно сприймати композицію;

Основні категорії, поняття, терміни, імена

Портрет, стилізація, композиція, відтворення форм, асоціації, співвідношення, колорит, колірна гама, побудова, лінійна перспектива, локальні кольори

Місце заняття в змісті навчального предмету

Розвиток мистецького бачення, естетичного виховання, використання засобів художньої виразності та побудову з відтворення стилізованих форм

Ресурси

Для студентів — олійні фарби, полотно на підрамнику (можна замінити ДВП) розміром 60x80, пензлі синтетичні або щетина) різної товщини та форми для зручності, олівець (можна замінити вугіллям, або графітовим стержнем), формопласт

Для викладача — приклади стилізацій в різних техніках, фоторепродукції робіт відомих художників, навчальні таблиці, зразки учнівських робіт, поетапність

Методи

Комунікативні (розповідь, пояснення, аналіз, бесіда)	Репродуктивно – пошукові (спостереження, самостійна практична робота, допомога, корекція)
Наочні (демонстрація, ілюстрація, таблиці)	Мотиваційні (позитивний приклад, спонукання до творчості, створення ситуацій успіху, створення виховних ситуацій, заохочення)
Контролю (фронтальне, усне опитування)	

Прогнозовані результати

I рівень. Студент розуміє частину тематичного матеріалу; користується обмеженим понятійно-термінологічним запасом у процесі розповіді про стилізований портрет; частково відтворює тематичний матеріал у практичній художній діяльності, але лише з опорою на пояснення та зразок вчителя; художньо-образне мислення розвинуте на елементарному рівні (переважає повторення суджень викладача про стилізацію).

II рівень. Студент повністю розуміє та усвідомлює тематичний матеріал, здатний узагальнювати його за допомогою викладача; демонструє достатній понятійно-термінологічний запас; застосовує за допомогою викладача опанований матеріал у практичній художній діяльності; художньо-образне мислення достатньо розвинуте (судження аргументуються, з'являються окремі аналогії, асоціації).

III рівень. Студент глибоко розуміє та усвідомлює тематичний матеріал у межах програми, намагається самостійно збагачувати набуті знання; під час інтерпретації художніх творів аргументує висновки, власні оцінки й твердження, ілюструє їх прикладами; широко користується спеціальною термінологією відповідно до програмних вимог; самостійно використовує тематичний матеріал у практичній художній діяльності; художньо-образне мислення високо розвинуте, характеризується елементами світоглядних узагальнень, використанням нестандартних асоціативних зв'язків, порівнянь творів різних видів мистецтв (за аналогією, контрастом) та відповідних життєвих явищ.

Самостійна (домашня) робота

Доопрацювати стилізацію, спробувати самостійно на основі асоціацій виконати композиційні нариси знайомих або вигаданих стилізованих людських форм для портретних зображень

Час	Діяльність викладача	Діяльність студентів	Методи
10 хв.	Перевірка готовності до практичної роботи (наявність матеріалів) Організація уваги студентів. Привітання. Оголошення теми та мети. Повторення видів та жанрів образотворчого мистецтва.	Вітаються, переключають увагу на завдання.	Комунікативний, розповідь
10 хв.	Актуалізація опорних знань та ознайомлення з темою на мету: - коротке повторення композиційних прийомів та законів, правила розташування предметів, їх взаємопропорційність; - стисле повідомлення теми та мети, завдання; - аналіз наочності стилізованих портретів з точки зору композиції, колористичного вирішення та техніки виконання; Постановка завдання: створення стилізованого портретного зображення	Приймають активну участь у бесіді, відповідають на навідні питання, проявляють творче мислення, аналізуючи живописні засоби стилізації, згадують набуті знання на попередніх практичних заняттях із дисципліни	Комунікативні (розповідь, пояснення з порівняннями, аналіз, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), контролю (фронтальне усне опитування), мотиваційні (позитивний приклад, спонукання до творчості)
50 хв.	Виконання завдання у кілька етапів, контрольованих викладачем: 1. Композиційний пошук 2. Пошук образу, стилю, загальних тонових плям, визначення колориту, його характеру, локальних відтінків, творчий підхід до виконання завдання;	Самостійно працюють над композицією та створенням роботи.	Репродуктивно — пошукові (спостереження, аналіз,

	<p>3. Побудова портретного зображення через геометричні та фантазійні асоціації; Допомога студентам – корекція композиції, допомога у техніці виконання, виявлення колективних помилок та пояснення щодо їх усунення, виявлення позитивних моментів.</p> <p>4. виявлення загальних тонових плям, визначення колориту, його характеру, локальних відтінків, творчий підхід до виконання завдання;</p> <p>5. Побудова портретного зображення через геометричні та фантазійні асоціації; Допомога студентам – корекція композиції, допомога у техніці виконання, виявлення колективних помилок та пояснення щодо їх усунення, виявлення позитивних моментів.</p>	<p>Аналізують таблиці</p>	<p>Самостійна практична робота, виправлення, корекція, мотивація (створення ситуацій успіху)</p>
<p>10 хв.</p>	<p>Завершення роботи. Студенти презентують передкінцевий етап роботи, аналізують. Підведення підсумків — стилізація як техніка образотворчого мистецтва, побудова форм з відтворенням об'єму та методи його виконання. Оцінювання робіт на етапі, подяка студентам за хорошу та активну роботу.</p>	<p>Приймають активну участь у обговоренні та аналізі робіт однокласників</p>	<p>Репродуктивно — пошукові (аналіз, корекція), мотиваційні (заохочення, створення ситуацій успіху)</p>

Додаток В.2

Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
Педагогічний факультет Кафедра образотворчого мистецтва
СПЕЦКОМПОЗИЦІЯ
СТИЛІЗАЦІЯ ПОРТРЕТНОГО ЗОБРАЖЕННЯ

ПІБ викладача	Дата	Пара	Аудиторія	Група	Години
Лекція №		Лабораторна №	4		Семинар №

Мета
-поглибити знання студентів в техніці стилізації ; -надати базові знання щодо виражальних засобів стилізації портретного зображення; -нагадати тлумачення терміну «стилізація»; -коротко показати історичний розвиток стилізації в образотворчому мистецтві, розкрити основні закономірності творчості, окреслити значення і суть основних законів, правил та засобів стилізації, а також методу її викладання
Завдання
-закріпити знання щодо поняття стилізації; -поглибити знання з композиції в створенні портретного зображення на площині; -продемонструвати різноманітні техніки стилізації з використанням різних матеріалів; -підвищити рівень умінь і навичок володіння засобами образотворчого мистецтва; -розвивати культуру зображення, композиції, гармонії та рівноваги, пропорційності та відношення; -формувати естетичний та художній смак, розвивати вміння працювати колективно та індивідуально; виховувати інтерес до зображення звичайних форм через асоціації
Знати
-поняття «стилізація», особливості створення стилізованого портретного зображення; -основи композиції, перспективи, їх закони та прийоми в створенні гармонійного портрета; -поняття колорит, колірна гама, колірні гармонії у створенні композиції
Уміти
-композиційно правильно розміщувати фігуру на площині, влучно підбирати тон і локальний колір; -цілісно сприймати композицію;
Основні категорії, поняття, терміни, імена
Портрет, стилізація, композиція, відтворення форм, асоціації, співвідношення, колорит, колірна гама, побудова, лінійна перспектива, локальні кольори
Ресурси
Олійні фарби (або акрил), синтетичні пензлі різної товщини та форми для зручності, розчинник, полотно (можна замінити ДВП), простий олівець, формопласт
Самостійна (домашня) робота
Доопрацювати стилізацію, спробувати самостійно на основі асоціацій виконати композиційні нариси знайомих або вигаданих стилізованих людських форм для портретних зображень

№ з/п	Хід роботи лабораторного заняття	Методи
1	<p>Перевірка готовності до практичної роботи (наявність матеріалів) Організація уваги студентів. Привітання. Оголошення теми та мети. Повторення видів та жанрів образотворчого мистецтва.</p>	<p>Комунікативний, розповідь</p>
2	<p>Актуалізація опорних знань та ознайомлення з темою на метою: - коротке повторення композиційних прийомів та законів, правила розташування предметів, їх взаємопропорційність; - стисле повідомлення теми та мети, завдання; - аналіз наочності стилізованих портретів з точки зору композиції, колористичного вирішення та техніки виконання; Постановка завдання: створення стилізованого портретного зображення</p>	<p>Комунікативні (розповідь, пояснення з порівняннями, аналіз, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), контролю (фронтальне усне опитування), мотиваційні (позитивний приклад, спонукання до творчості)</p>
3	<p>Виконання завдання у кілька етапів, контрольованих викладачем: 1. Композиційний пошук 2. Пошук образу, стилю, загальних тонових плям, визначення колориту, його характеру, локальних відтінків, творчий підхід до виконання завдання; 3. Побудова портретного зображення через геометричні та фантазійні асоціації; Допомога студентам – корекція композиції, допомога у техніці виконання, виявлення колективних помилок та пояснення щодо їх усунення, виявлення позитивних моментів. 4. виявлення загальних тонових плям, визначення колориту, його характеру, локальних відтінків, творчий підхід до виконання завдання; 5. Побудова портретного зображення через геометричні та фантазійні асоціації; Допомога студентам – корекція композиції, допомога у техніці виконання, виявлення колективних помилок та пояснення щодо їх усунення, виявлення позитивних моментів.</p>	<p>Комунікативні (розповідь, пояснення з порівняннями, аналіз, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), контролю (фронтальне усне опитування), Репродуктивно — пошукові (спостереження, аналіз, самостійна практична робота, вправління, корекція), мотиваційні (створення ситуацій успіху)</p>
4	<p>Завершення роботи. Студенти презентують передкінцевий етап роботи, аналізують. Підведення підсумків — стилізація як техніка образотворчого мистецтва, побудова форм з відтворенням об'єму та методи його виконання. Оцінювання робіт на етапі, подяка студентам за хорошу та активну роботу.</p>	<p>Репродуктивно — пошукові (аналіз, корекція), мотиваційні (заохочення, створення ситуацій успіху)</p>

Додаток Г

3. Лиссабонская декларация. Университеты Европы после 2010 года: многообразие при единстве целей. European University Association : веб-сайт. URL: <https://eua.eu> (дата звернення: 21.11.2020).

4. Ниманн К. Скетчи по воскресеньям. Как несерьезные эксперименты вырастают в крутые идеи и меняют нашу жизнь навсегда. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2017. 272 с.

5. Флорида Р. Homo Creativus. Як новий клас завойовує світ : монографія. Київ : «Наш формат», 2018. 432 с.

6. Фостер Дж. Откуда берутся идеи : 2-е изд. доп. Минск : Попурри, 2009. 192 с.

Шарига А.О.

студентка,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТИЛІЗУВАТИ ПОРТРЕТНЕ ЗОБРАЖЕННЯ

Роль стилізації як художнього методу в мистецтві останнім часом зросла, оскільки збільшилася потреба людей у стилістично цілісному, естетично значущому навколишньому середовищі. Сьогодні стилізація розглядається більш широко, не лише як свідоме наслідування стилю, але і як художнє відтворення тієї чи іншої епохи в її власних засобах вираження з усіма характерними подробицями і дрібницями. Це особливий спосіб створення дуже своєрідної естетичної ілюзії, заснованої на уважному вивченні та розрахованому наслідуванні, чутливість до індивідуальних особливостей часу, а не до нормативного стилю взагалі.

Стилiзацiї як навчально-педагогiчна проблема завжди була в центрі уваги дослідників методики навчання студентів образотворчого мистецтва у закладах вищої освіти. Методи та прийоми стилізації досліджувалися в науково-педагогічних і навчально-методичних працях В. Устіна, М. Яковлева, К. Далгдіяна, Т. Костенко, Р. Паранюшкіна, О. Чернишова [3], М. Яремківа та інших авторів.

Стилiзацiя – у мистецтві й лiтературі свiдоме наслiдування формальних прикмет якогось стилю. У мистецтві можна стилiзувати пiд

будь-який стиль (єгипетський, бароковий, народне мистецтво тощо); часом це наслідування породжує самостійні стильові напрямки (неокласицизм, неовізантизм, неореалізм тощо). Стилізація також розглядається як один із прийомів візуальної організації образного вираження, при якому виявляються найбільш характерні риси предмета і відкидаються непотрібні деталі. Стилізація як процес роботи являє собою декоративне узагальнення зображуваних об'єктів (фігур, предметів) за допомогою ряду умовних прийомів зміни форми, об'ємних і колірних співвідношень [3, с. 38].

Метою даної статті є дослідження проблеми стилізації портретного зображення, поетапності його виконання та особливостей створення стилізованого зображення.

Портретний жанр порівняно з іншими жанрами образотворчого мистецтва існує в історії давно. Безцінну галерею портретів своїх сучасників залишили митці Р. Левицький, В. Серов, І. Рєпін, О. Мурашко, Т. Шевченко та ін., які передають зовнішні риси людей минулих часів, але головним чином розкривають духовний світ людини, її силу розуму, глибину почуттів, благородство.

В образотворчому мистецтві за допомогою прийому стилізації предмети або фігури трансформуються в спрощені форми. Стилізація робить об'єкт мистецтва зрозумілим і зараз широко використовується також в дизайні інтер'єрів.

Стилізацію художники почали застосовувати в портретних роботах з початку XVIII ст. Дослідження стилізованих портретів уможливило їх чіткість, спрощеність, лаконізм, виразність лінійного рисунка. Щоби стилізувати портрет людини, потрібно відібрати основні, характерні риси зображувані на ньому. Стилізація портретного зображення в роботах М. Врубеля, А. Мухи відтворює ідею, задум авторів, що криється у передачі форми, кольору, композиційного розташування. Всесвітньовідомі В. ван Гог, К. Малевич, П. Пікассо у портретних образах послуговувалися неповторною манерою виконання стилізації людського образу. До стилізації портретного зображення звертались також українські художники, зокрема, В. Зарецький зі своїми насиченими композиціями, в яких портрет гармонійно переплітається із геометричними абстракціями. Кожен з них використовує свою техніку, тому вони абсолютно різні і в своєму стилі, але всі є яскравими представниками стилізації і декоративної переробки портретів.

Чим цікава портретна стилізація? Стародуб К. [2, с. 47] вважає, що вона допомагає створити художній образ через призму власних відчуттів і надати йому лаконічності, поетичності, неповторності. Стилізований портрет також широко застосовується в анімації і мультиплікації.

Стилізованому зображенню людини притаманні умовні колірні співвідношення, локальна і контрастна кольорова гама. Будь-яка стилізована композиція складається з чіткої колірної схеми, яка допомагає висловити авторський задум і найбільш яскраво створює необхідне враження.

Для декоративної стилізації характерно абстрагування – уявне відволікання від несуттєвих, випадкових з погляду художника ознак з метою загострення уваги на більш значущих, що відображають суть об'єкта в деталях. Також, при декоративній стилізації портретного зображення необхідно прагнути до архітектонічності, тобто побудови системи зв'язків окремих частин і елементів в єдину цілісність твору.

Для стилізації портрету людини потрібно виявити її основні, характерні риси. З цією метою робляться начерки, ескізи. Мінімальними графічними засобами з основних характерних рис обличчя, як з пазлів, «складається» картинка. При стилізації не відображується об'ємно-просторова побудова. Діє уява глядача, яка сама «домальовує» образ.

Основою для стилізації портрета є рисунок з природи або частково чи повністю вигаданий образ. Крайній випадок стилізації представляють абстрактні портрети та зображення фігур.

На першому етапі стилізації робиться портретний нарис з більшим чи меншим ступенем деталізації рис обличчя. Якщо стилізація обмежується портретним нарисом, то виникає спрощений стилізований портрет. Головною відмінністю тут є відсутність другорядних деталей особи і одягу, які потрібні не для портретної схожості, а лише для розширеного опису. Зокрема, шарж як портрет з перебільшеними характерними рисами й особливостями моделі так само можна вважати стилізованим портретом.

Техніка виконання стилізованого портрета олійними фарбами досить активна щодо образотворчої мови, вона передбачає ретельну підготовку із точним опрацюванням продуманих тонів відповідно до попередньо створеного ескізу роботи, заливку за допомогою широкого пензля локальних основних кольорів, увиразнення контрасту та нюансу похідних від них відтінків, взаємне доповнення фігури і тла.

Початковим етапом роботи над стилізованим портретом є вибір формату. Далі здійснюється створення і компонування ескізу

портретного зображення. Наступною сходинкою є побудова голови людини. Потім необхідно увиразнити основні об'єми голови, шиї, плечового пояса та встановити головні особливості й пропорції. Стилізувати зображення потрібно одразу, вирішивши, які особливості хочемо підкреслити в портреті.

Після компоювання та побудови портрету починається робота в кольорі: від великих основних локальних площин до дедалі менших, закінчуючи дрібними уточненнями та деталями. Необхідно, щоб кожен шар олійної фарби добре висихав перед накладанням наступного.

Відповідно до творчого задуму колір стилізованого об'єкту в композиції може бути об'єктивним (натуральним, реальним) чи суб'єктивним (нереальним, вигаданим). На думку М. Бядової [1, с. 32], колір кожного окремого об'єкта декоративної композиції, як і її загальна гама, переосмислюється для отримання кольорового ефекту, що робить колір одним з важливих образотворчих засобів стилізації. Правильний і точний вибір колориту стилізованого зображення особливо важливий, так як в таких композиціях основне завдання кольору полягає у відображенні емоційних станів і настроїв.

Таким чином, стилізація являє собою певне спрощення реального зображення та форми, інколи навіть деформацію деяких частин для створення виразної експресивної композиції. За будь-яких умов стилізація завжди передбачає збереження грамотної анатомічної будови окремих частин голови в співвідношенні деталей одна до одної і до цілого. Основними стадіями виконання стилізованого портрета олійними фарбами залишаються ті ж, що і при виконанні академічного портрету: вибір формату, компоювання голови людини на ньому, її побудова, виявлення фактури та об'єму, опрацювання деталей, акцентування характерних рис і завершення. Вміння стилізувати зображення необхідно для розвитку креативності студента, його уяви та фантазії, формування професійного мислення.

Список використаних джерел:

1. Бядова М.В. Стилізація і основи композиції. Київ, 2010. 307 с.
2. Стародуб К.І. Рисунок і живопис. Від реалістичного до стилізованого зображення. Навчальний посібник. Харків, 2009. 459 с.
3. Чернышев О.В. Формальная композиция. Творческий практикум. Минск : Харвест, 1999. 312 с.